

BŪTI AR NEBŪTI ŽINGEIDŽIAM Žingeidus – To Be Or Not To Be

DAIVA MURMULAITYTĖ

Lietuvių kalbos institutas

El. paštas: daiva.murmulaityte@lki.lt

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3826-7272>

Mokslinių tyrimų kryptys: žodžių daryba, leksikografija, leksikologija.

<https://doi.org/10.35321/bkalba.2025.98.07>

ANOTACIJA

Straipsnyje aptariamas būdvardžio *žingeidus*, *-i* ir jo vedinių atitikimas bendrinės lietuvių kalbos normoms. Šis XIX a. atsiradęs žodis jau daugiau nei 120 metų taisomas dėl kilmės, morfologijos ir semantikos, laikomas lietuvių kalbos darybos taisyklių neatitinkančiu vertalu iš vokiečių, lenkų ar rusų kalbų. Vis dėlto *žingeidus*, *-i* tebevartojamas ir turi nemenką giminiškų žodžių būrį. Neretai jo nenormiškumas ginčijamas, daugiausia remiantis tuo, kad siūlomas pakaitas *smalsus*, *-i* nėra tapačios reikšmės.

Įvertinus būdvardžio *žingeidus*, *-i* morfologiją, darybą ir semantiką, sinoniminius santykius, apžvelgus norminimo istoriją ir taisymo motyvus, patyrinėjus dabartinę ne tik paties būdvardžio, bet ir su juo darybiškai susijusių žodžių vartoseną, aiškėja, kad priešasčių įsileisti jį į norminę kalbą pakaktų. Tada *žingeidus*, *-i* bei dažniausiai vartojami jo vediniai *žingeidžiai*, *žingeidumas* turėtų atsirasti ir norminamajame *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne*. Šių žodžių žodyniniuose straipsniuose turėtų atsispindėti jų semantinis santykis su būdvardžiu *smalsus*, *-i* ir pastarojo vediniais, jų reikšmės ir vartosenos skirtumai.

ESMINIAI ŽODŽIAI: *žingeidus*, bendrinės kalbos normos, vertinys, vertalas, žodžių daryba, semantika.

ABSTRACT

The article discusses the adjective *žingeidus* and its derivatives in relation to the norms of standard Lithuanian. This word, which appeared in the 19th century, has been corrected for more than 120 years due to its origin, morphology, and semantics. It is considered a non-standard calque from German, Polish, or Russian that does not comply with Lithuanian word formation rules. Nevertheless, *žingeidus* is still in use and has a considerable number of cognates. Its non-standard nature is often disputed because the proposed replacement, *smalsus*, does not have the same meaning.

After evaluating the morphology, derivation, semantics, and synonymic relationships of the adjective *žingeidus*, reviewing the history of its codification and the reasons for its correction, and examining the current usage of not only the adjective itself but also its derivatives, it becomes clear that there are sufficient reasons to include it in the standard language. Then, *žingeidus* and its most commonly used derivatives *žingeidžiai* and *žingeidumas* should also appear in the *Dictionary of the Standard Lithuanian Language*. The dictionary entries for these words should reflect their semantic relationship with the adjective *smalsus* and its derivatives, as well as the differences in their meanings and usage.

KEYWORDS: *žingeidus* ‘inquisitive, curious’, standard language norms, calque, word formation, semantics.

Copyright © 2025 Daiva Murmulaitytė. Published by the Institute of the Lithuanian Language. This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution Licence](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. // Išleido Lietuvių kalbos institutas. Šis straipsnis yra atviros prieigos, platinamas pagal „Creative Commons“ priskyrimo licencijos sąlygas, leidžiančias neribotai naudoti, platinti ir atkurti turinį bet kokioje laikmenoje, nurodant autorių ir šaltinį.

Received: / **Gauta:** 2025-09-09. **Accepted:** / **Priimta:** 2025-10-03.

ĮVADAS

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) Konsultacijų banke, atsakant į klausimą, ar vartotinas žodis *žingeidus*, rašoma:

„Bendrinės lietuvių kalbos žodyne“, „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis *žingeidus*, *-i* neteikiamas (6-ame „Dabartinės lietuvių kalbos žodyno“ leidime žodis *žingeidus*, *-i* vertintas kaip neteiktinas, sudarytas kitų kalbų pavyzdžiu, plg. vok. *neugierig*, rus. *liubopytnyj*). Kai norima įvardyti žmogų, kuris viskuo domisi, viską nori žinoti, bendrinėje kalboje galima vartoti **smalsus**, **-i** ar junginį **siekiantis (-i) žinių**. Reikšme „linkęs domėtis“ gali būti vartojamas būdvardis **domus**, **-i**; reikšme „linkęs galvoti, mąstyti“ – **mąslus**, **-i**.¹

Taigi pagrindiniuose norminamuosiuose leksikografijos šaltiniuose būdvardžio *žingeidus*, *-i* nėra². Tai rodo, kad šis būdvardis bendrinei kalbai neteiktinas, nes šių dienų norminamieji žodynai (BLKŽ, DLKŽ₇, DLKŽ₈) neteiktinų ar vengtinių žodžių nepateikia (plg. ankstesnius DLKŽ leidimus, į kuriuos tokie žodžiai buvo įtraukiami pažymėti *ntk*. (= neteiktinas))³. Jie neįtraukiami į antraštinę, neaiškinami ir neilustruojami vartosenos pavyzdžiais, neatsižvelgiant į tai, kad vartosenos dažnumo kriterijų atitiktų. Dažna vartosena negali būti priežastis žodžiui tapti norminiam, jei jis neatitinka norminės leksikos reikalavimų – pavyzdžiui, yra netaisyklingai padarytas, netinkamai išsiverstas ar kt.⁴

„Vis dėlto kai kurie jau vartosenoje dėl įvairių priežasčių įsigalėję, nors nenorminiais laikomi ar laikyti vertalai dar vis kelia diskusijų dėl normiškumo. Teigiama, kad jų darybą <...> galima paaiškinti lietuvių kalbos žodžių darybos taisyklėmis, arba semantiką – lietuvių kalbos žodžių reikšmių sistema (pavyzdžiui, <...> būdvardžio *žingeidus*, *-i*)“ (Miliūnaitė 2022: 160). Visuomenė išties kartkartėmis vis subanguoja nesuprasdama ar pasipiktindama, kodėl šis žodis nepriimamas į bendrinę kalbą. Bemaž kiekviena proga jo pasigenda rašytoja Kristina Sabaliauskaitė, 2019 m. rašiusi: „Daugelio „didžiųjų kalbos klaidų“ ir „neteiktinų žodžių“ niekada nelaikau klaidomis, o tiesiog gyvąja kalba – rašytojas ar žmogus pats savo nuožiūra sprendžia, kada ir kur ją vartoti. Todėl ir vartosiu žodį „žingeidus“, kiek tik man patinka, nes jis man be galo gražus ir juo prasideda puikus Vytauto Mačernio eilėraštis „Distancijos

¹ <https://vlkk.lt/konsultacijos/3948-zingeidus>; žiūrėta 2025-08-04.

² Rašant šį straipsnį, BLKŽ dar nėra baigtas, taigi kol kas jame yra ne visa numatyta pateikti leksika. Tačiau ž raide prasidedantys žodžiai jau paskelbti, ir *žingeidus*, *-i* tarp jų nėra.

³ Pirmajame DLKŽ leidime (1954) būdvardžio *žingeidus*, *-i* straipsnio apskritai nėra. Antrajame leidime (1972) šis žodis pateikiamas nurodytas į *smalsus* (atkreiptinas dėmesys, kad pastarasis DLKŽ₂ turi dvi reikšmes, antrąją leksema apibūdinamas smaguris). Trečiajame leidime *žingeidus*, *-i* turi pažymą *ntk*. ir nuorodą tik į pirmąją būdvardžio *smalsus* reikšmę. Nuo septintojo leidimo *žingeidus*, *-i* į DLKŽ vėl neįtraukiamas.

⁴ Plg. „Daug kas vartoja žodį *žingeidus* vietoje *smalsus*. Bet nei žmonių šnekamojoje kalboje, nei mūsų senesniuosiuose raštuose šio žodžio neužtinkame, jis pasirodo tik vėliau, pvz. Valančiaus raštuose. Šio būdvardžio daryba yra labai nebūdinga mūsų kalbai. Tai būtų žmogus, kuris "geidžia žinių". Jis greičiausiai bus sudarytas pagal vokiečių *neugierig* arba rusų *liubozna-tel'nyj*. Jų tėra labai maža. Mes nelinkę susidarinti sudėtinių būdvardžių su galūne -us.“ (1970-05; <https://www.laiskailietuviams.lt/index.php/vol-21-1970m/1970m-5-geguzis/3200-gimtas-is-zodis>, žiūrėta 2025-08-07). Čia ir toliau citatų bei autentiškos vartosenos pavyzdžių kalba netaisyta.

jausmas“.⁵ Kiti tiesiog nesupranta, kodėl jis „užsispyrusiai neteiktinas vartoti“⁶, ar ironiškai pasvarsto: „<...> vienas *negeras* žodis toks gyvybingas, kad gal jau kalbininkai turėtų pasiduoti? <...> su tuo *žingeidžiu* juk vis dar tebekovojama? Jau daugiau kaip 100 metų; ir vis tiek jo pilna <...>.“⁷

Straipsnio tikslas – peržvelgti būdvardžio *žingeidus*, *-i* taisymo istoriją ir motyvaciją ir dar kartą įvertinti, ar jis tikrai ir kaip griežtai taisytinas. Šiam tikslui pasiekti nagrinėta žodžio kilmė, semantinės ir morfologinės ypatybės, daryba, darybiniai ir semantiniai ryšiai, dabartinė vartoseną. Sprendžiant šiuos uždavinius taikytas analitinis aprašomasis, skaičiavimo, semantinės bei žodžių darybos analizės metodai.

Būdvardis *žingeidus*, *-i* yra Motiejaus Valančiaus (1801–1875) naujadaras, rašytojas vartojo ir abstraktą *žingeida* ‘mokslo, žinių troškimas’⁸ (Skardžius 1996 [1943]: 596; Sabaliauskas 1990: 289). LKŽ^e žodis pažymėtas kaip naujai atsiradęs tarmėse⁹, pateikiama pirmosios leksemos (‘smalsus’) vartosenos pavyzdžių iš Plungės, Tilžės, Kairių (Šiaulių r.), Utenos, fiksuota šio žodžio vartosenos ir Ylakiuose (Skuodo r.), Žagarėje (Joniškio r.), vedinių – ir kitur Lietuvoje. Vartotas rašytojų – Vinco Kudirkos, Žemaitės, Ievos Simonaitytės. Iš LKŽ^e ir įvairių taisymų matyti, kad jo darybos lizdo žodžius vartojo ir Vaižgantas, Krėvė, Vincas Pietaris, Lazdynų Pelėda, o ką jau kalbėti apie dabartinius rašytojus, kurių vartosenos LKŽ^e, baigtinis XVI–XX a. lietuvių leksikos šaltinis, baigtas leisti 2002 m. ir naujais kalbos faktais nebepildomas bei neatnaujinamas, užfiksuoti nespėjo¹⁰. Neretai vartotas ir vis dar vartojamas šnekamojoje kalboje, nors nuosekliai (tiek aptariamasis būdvardis, tiek jo vediniai), pradedant J. Jablonskiu (Jablonskis 1959: 56, 154, 284, 306, 333 ir kt.), taisomas¹¹.

⁵ <https://www.bernardinai.lt/2019-02-18-rasytoja-k-sabaliauskaite-neturiu-karjeros/>; žiūrėta 2024-08-05.

Vėliau rašytoja yra pasisakiusi ir dar pikčiau: „<...> pavartok gražųjį mačerniškąjį žodį „žingeidus“ ir būsi persekiojamas, nes kažkoks glušius ir už tave, ir už Vytautą Mačernį nusprendė, kad žodis „neteiktinas ir nevartotinas“ (2020-05-07; <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/literatura/kristina-sabaliauskaite-priesinkimes-cenzurai-kasdien-ir-visada-286-1314558>; žiūrėta 2024-08-05); „<...> mačerniškasis „žingeidus“ tampa „neteiktinu knyginiu naujadaru“ <...> pati kartą esu ištvėrusi kalbos redaktorės *ad hominem* užgauliojimus gindama savo teisę naudoti gražų lietuvišką žodį „žingeidus“ – teko nusiųsti jai Vytauto Mačernio eilėraštį „Distancijos jausmas...“ su pirma eilute „Kai kas be galo būna žingeidus...“. Tačiau kalbininkų ir VLKK nuomone – V. Mačernis joks autoritetas, o žodis „žingeidus“ – neteiktinas, nes, cituoju, „yra vengtinas knyginis naujadaras“. Vietoje jo VLKK primygtinai siūlo vartoti „smalsus“ (deja, ne tas pat kaip žingeidus), „siekiantis žinių“ (griozdiškas ir biurokratinis) ir... jų nenatūralų naujadarą „domus“. (2023-11-12; <https://www.lrt.lt/naujienos/nuomones/3/2121491/kristina-sabaliauskaite-kulturos-karai-ir-paliaubos-lietuviu-kalbos-gresmes>; žiūrėta 2024-08-05).

⁶ Arune tau (https://www.facebook.com/kalbosredaktore.lt/posts/ar-vartotinas-%C5%BEodis-%C5%BEingeidus-pagal-el-dabartin%C4%97s-lietuvi%C5%B3-kalbos-%C5%BEodyn%C4%85-vilnius/469783089855396/?locale=lt_LT; žiūrėta 2024-05-05).

⁷ <https://virginijusg.blogspot.com/2016/12/925-uzparaste-cxxvi-sis-tas-is-1907-ais.html>; žiūrėta 2024-08-05.

⁸ Pastarasis abstraktas LKŽ^e apibrėžiamas kiek kitaip: 1 × **žingeida** sf. (1) Ndž; M, L, Rtr smalsumas: Skaityme raštų šventų tankiai mumis kliudo mūsų žingeida, arba ciekavastis M. Valanč. (https://ekalba.lt/paieska/detalioji/?paieska=%C5%BEingeid*&p=1&d=50&i=a73a6910-d11b-4cd3-ab1c-084688b76c32; žiūrėta 2025-08-05).

⁹ SŽ jis turi pažymą *knyg.*, t. y. knyginis, ne gyvosios kalbos žodis (<https://ekalba.lt/sinonimu-zodynas/domus?paieska=domus&i=5ac97e12-cb7f-4992-9ec0-dbc574c8eeed>; žiūrėta 2025-08-10).

¹⁰ DLKT matyti, kad *žingeidus*, *-i* darybos lizdo žodžiai fiksuoti ir Romo Gudaičio, Eugenijaus Ignatavičiaus, Vytenio Rožuko, Viktoro Katiliaus, Herkaus Kunčiaus, Jono Mikelinško, Algirdo Pociaus, Aistės Ptakauskaitės bei kt. rašytojų kūryboje. O Jurga Ivanauskaitė ne tik vartojo būdvardį *žingeidus*, *-i*, bet ir sukūrė naujadarą *žingeidėjas*: *Į jo vienuolyną – „Vaivorykštinio Meilenio Buveinę“ – ėmė keliauti žingeidėjai iš tolimiausių Himalajų kampelių* (Jurga Ivanauskaitė, *Sapnų nublokšti*. Tyto alba, 2000; http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/from_table.search?word=%C5%BEingeid%C4%97jai&hitsPerPage=300&corpus1=Gro&size=50&opt=starts; žiūrėta 2025-08-10).

¹¹ Tarp daugelio kitų žr. Pupkis (1980: 109), Buivydienė (1984: 16–17), Piročkinas (1990: 82), Mataitytė (1994: 22; 1995: 11; 1997: 14), Keinys (1995: 2), Klimavičius (1995: 12), Pribušauskaitė (1998: 14), Būda (1999). Vienu kitu atveju *žingeidus*, *-i* netinkamumas norminei kalbai ginčijamas, pavyzdžiui, Prano Kniūkštos (1994: 13), Algirdo Malakausko (1997: 12) ir kt.

Žymusis normintojas pirmą kartą *žingeid-* darybos pamato žodžius sukritikavo ir atmetė 1904 m., išsamiau taisyčių istoriją žr. Būda 1999: 5–6.

Norminei lietuvių kalbai *žingeidus*, *-i* iki šiol buvo netinkamas dėl trijų priežasčių – kilmės (yra verstas), morfologijos ir darybos (sudurtiniams būdvardžiams nebūdingos galūnės) bei semantikos.

1. KILMĖ

1.1. *Žingeidus*, *-i* lietuvių kalboje, matyt, atsirado ne tiesiog spontaniškai sudūrus atitinkamą sudurtinį žodį iš junginio¹² *žinių geisti* (*geidė*) ar pan., prireikus įvardinti ką nors, trokštanti žinoti, geidžianti žinių, o pasižiūrint į kitų kalbų panašios semantikos žodžius, labiausiai – dūrinius, ar galbūt net pirmiausia turint tikslą tuos kitus žodžius išversti¹³. Atkreiptinas dėmesys ir į antrąją jo reikšmę ‘įdomus’, LKŽ_e fiksuotą ne kaip gyvosios vartosenos (tarmių), o spaudos (1885 m. „Aušra“, 1895 m. „Varpas“ ir kt.) ir Aleksandro Kuršaičio „Lietuviškai–vokiško žodyno“ (I–IV, 1968–1973 m.) faktą¹⁴. Praktiškai leksema *žingeidus*, *-i* ‘įdomus’ dabar nevartojama, nors kartais būdvardis *įdomus*, *-i* siūlomas kaip taisytino *žingeidus*, *-i* pakaitas (Jablonskis 1959: 154, Piročkinas 1990: 82 ir kt.)¹⁵. Ši leksema neturi tokios aiškios darybinės motyvacijos ir ryšio su *žinių geidimu*, tarsi savaime neišplaukia, semantiškai neišsirutulioja iš pirmosios, tiesioginės reikšmės, bet yra būdinga minėtiems kitų kalbų – lenkų, rusų atitikmenims (plg. *любопытный человек* ‘smalsus žmogus’ ir *любопытный случай* ‘įdomus atsitikimas’, *любопытная история* ‘įdomi istorija’; *ciekawe dziecko* ‘smalsus vaikas’ ir *ciekawy film dla dzieci* ‘įdomus filmas vaikams’). Tai irgi galėtų rodyti, kad būdvardžiui *žingeidus*, *-i* (ne vienai leksemai, pagrindinei reikšmei, o visai semantinei struktūrai) atsirasti padėjo svetimi būdvardžiai¹⁶.

Vis dėlto rėmimasis kitų kalbų žodžių darybos pavyzdžiais savaime nėra blogas dalykas, svarbu, kad naujasis darinys atitiktų savos kalbos darybos modelius ir dėsningumus. Pagal tai skiriami vertiniai – sistemiškai prie indigenių darinių pritampantys naujadarai – ir vertalai –

¹² „Sudurtiniai būdvardžiai, kaip ir sudurtiniai daiktavardžiai, remiasi dviejų žodžių junginiu“ (Paulauskienė 1994: 196).

¹³ Plg. formuluotę „**žingeidus** yra nevykusiai sudarytas būdvardis versti vok. *neugierig*, rus. *liubopytnyj* ar lenk. *ciekawy* <...>“ (KP 1939: 141), tarsi atspindinčią poreikį lietuviškai įvardinti sąvoką, kuriai kitos kalbos jau turi minimus žodžius.

¹⁴ Šia reikšme *žingeidus*, *-i* vartotas ir vėlesnėje, ne tik Lietuvos, bet ir išeivių spaudoje, pavyzdžiui: *Pasiklausysite gražių mūsų liaudies dainelių ir muzikos, taipgi išgirsite kas dedasi Makalų šeimynoje, kurioj nuolatos buna žingeidžių momentų; Šitie žingeidūs Naujienų pranešimai yra girdimi per radio visoj Chicagoj, o taipgi šiose lietuvių kolonijose: Argo, Aurora, Batavia* <...> (1935-03-09, *Naujienos / The Lithuanian Daily News* 58, 5; <https://www.spauda.org/naujienos/archive/1935/1935-03-09-NAUJIENOS.pdf>; žiūrėta 2025-09-01); Visgi tai labai **žingeidus** prisipažinimas (1957-09-04, *Laisvė / The Lithuanian Daily* 171, 1; <https://www.spauda2.org/laisve/archive/1957/1957-09-04-LAISVE.pdf>; žiūrėta 2025-09-01).

¹⁵ Sinonimiškai viena kitą pakeisti gali tik šių būdvardžių vadinamosios bevardės giminės formos *žingeidu* ir *įdomu*, kurių semantikoje tarsi niveliuojamas ypatybės objekto ir subjekto aspektas. Plg. sakinį „*Žingeidu*, delko niekam nieko nesakė“ J. Jablonskis 1914 m. taisė „*Įdomu* (malonu būtų žinoti), delko niekam nieko nesako“ (Jablonskis 1959: 154). Tačiau būdvardžio vyriškosios ir moteriškosios giminės formos *žingeidus*, *žingeidi* vargiai gali būti pakeistos atitinkamomis būdvardžio *įdomus*, *įdomi* formomis, kai turimas galvoje kažkuo besidomintis subjektas. *Įdomus* lietuvių kalboje gali būti tik tas ar tai, kas kelia susidomėjimą (objektas), o ne tas, kas kažkuo domisi (subjektas; nebent būtent šiuo aspektu jis kelia susidomėjimą, bet tokiu atveju jis yra susidomėjimo objektas), plg. šio būdvardžio apibrėžtį ‘keliantis domesį, patraukiantis, įstabus; vertas domėtis’ (LKŽ_e). Tas pats pasakytina ir apierieveiksmį *žingeidžiai* bei jo semantinį sinoniminį santykį su *įdomiai*. Ir abstraktas *žingeidumas* nereiškia ‘įdomumo’, LKŽ_e šis daiktavardis fiksuotas tik kaip vedinys iš *žingeidus*, *-i* ‘smalsus’. Šiaip ypatybių pavadinimų, padarytų su priesaga *-umas*, darybos tipas yra gana reguliarus ir tokie abstraktų pavadinimai potencialiai galimi bene iš kiekvieno kokybinio laipsniuojamo būdvardžio (DLKG 2006: 100).

¹⁶ Nors J. Jablonskis apie šių reikšmių ryšį rašė kitaip – nieko keista (ir iš tarmių žinoma), kad yra *įdomus daiktas* ir *įdomus žmogus* (Jablonskis 1959: 58), – tačiau aptariamojo būdvardžio *žingeidus*, *-i* atveju nereikėtų išleisti iš akių ir jo darybos opozicijos, ryšio su darybos pamatu.

nekūrybiškai, pamorfemiui išsiversti žodžiai, neatitinkantys kalbos, į kurią jie patenka, žodžių darybos dėsnų ir visos kalbos sistemos apskritai (Miliūnaitė 2022: 158–159)¹⁷. *Žingeidus*, *-i* taisyta laikant jį vertalu (Pupkis 1980: 108–109)¹⁸. Įrodžius, kad tai vertinys, t. y. kad jo daryba (morfologija) neprieštarauja lietuvių kalbos sistemai, verstumo faktas normos prasme nebūtų itin svarus ar ką lemiantis. Dar žr. 2.2 sk.

2. DARYBA (MORFOLOGIJA)

2.1. Taisant būdvardį *žingeidus*, *-i* argumentuojama, kad „mes paprastai nelinkstame sudarinėti sudėtinius būdvardžius su galūne *-us*“ (KP 1939: 141). Vis dėlto tokia daryba nėra visiškai neįmanoma.

Sudurtiniai būdvardžiai daromi iš dviejų sintaksiškai ir reikšmiškai susijusių žodžių ir paprastai turi galūnę *-is*, *-ė* (plg. LKG 1965: 595; DLKG 2006: 228; PBLKG 2024: 439). Tačiau tiek gramatikose, tiek kituose būdvardžių darybos aprašuose, pavyzdžiui, Aldonos Paulauskienės (1983: 150, 2007: 50), Stasio Keinio (1999: 81) ir kt., rašoma, kad yra sudurtinių būdvardžių ir su galūnėmis *-as*, *-us* (*keturpėsčias*, *keliaklupsčias*, *pusiausviras*, *trišakas*; *akivaizdus*, *akilandus*, *lygiagretus*), nors tai ir retos išimtys. Paprastai rašoma apie apskritai sudurtinių būdvardžių galūnes, o ne atskirai kokio nors darybos tipo¹⁹. Šių tipų yra keliolika. Sudurtiniai būdvardžiai, kaip ir daiktavardžiai, į juos skirstomi pagal pamatinių žodžių kalbos dalis, pirmiausia orientuojantis į antrąjį dūrinio sandą, taigi – vardažodį arba veiksmažodį (LKG 1965: 595–603; DLKG 2006: 238; PBLKG 2024: 440–441). Būdvardžio *žingeidus*, *-i* atveju aktualus dūrinių iš daiktavardžio (*žinios*) ir veiksmažodžio (*geisti*) tipas. Jis buvo gana darus XX a. vidurio tyrimų duomenimis (LKG 1965: 601)²⁰. *Žingeidus*, *-i* net atitiktų vieną iš šiam tipui būdingų darybos reikšmių – ‘verčiasi tuo, daro ir mėgsta tai, ką reiškia pirmasis sandas’²¹, kurią turi, pavyzdžiui, *druskamėgis* (vyras), *saulėvengiai* (augalai) ir pan. Tiesa, gramatikos iliustruoja šį tipą dėsniausiai dūriniais su galūnėmis *-is*, *-ė*. Tačiau atkreiptinas dėmesys į būdvardį *akilandus*, *-i* (ir pagal jo analogiją padarytą *akivaizdus*, *-i*). LKG (1965: 600) jie „neginčijamai“ laikomi dūriniais su antruoju būdvardiniu sandu (t. y. *akilandus* < *akys*, *landus*, *-i*). DLKG (2006: 234) jau teigiama, kad šiuos sudurtinius būdvardžius sudarančių sandų reikšmių santykis yra pakitęs, neberyškus. Bet, būdvardį *akilandus*, *-i* ‘kuris lenda į akis, landus’ motyvuojant žodžių junginiu *į akis lįsti* (*lenda*, *lindo*), galima čia įžvelgti ir veiksmažodinį antrąjį sandą. Jei taip, tai ir *žingeidus*, *-i* šalia visai tinka.

LKŽ^e pateikta kelios dešimtys (apie 55) sudurtinių būdvardžių su galūne *-us*, *-i*. Iš jų tik keli gali būti pamatuoti daiktavardžio ir veiksmažodžio junginiais, tai minėtieji *akilandus*, *-i*, *akivaizdus*, *-i*, taip pat *kraugėrus*, *-i* ‘kraugeriškas (?)’, *kraulakus*, *-i* ‘kuris trokšta kraujo, kraugeriškas’, *vaišnorus*, *-i* ‘mėgstantis vaišinti, gerai vaišinantis, vaišingas’²².

Formaliai žiūrint, gali kilti klausimų, ar negalėtų *žingeidus*, *-i*, taip pat ir *akilandus*, *-i*, *savimylus*, *-i*, *mėsėdrus*, *-i*, *nevalus*, *-i* ir pan., būti kildinami iš tokiomis savybėmis pasižyminčių subjektų pavadinimų *akilanda*, *savimyla*, *žingeida*, *mėsėdra*, *nevala* ir pan. Tačiau

¹⁷ Plg. vertalą *neužilgo* (rus. *незадолго*) ir norminį vertinį *įtaka* (plg. rus. *влияние*, lenk. *influentia*, vok. *Einfluss*, angl. *influence*, lot. *influentia* ir kt.).

¹⁸ J. Jablonskis šį žodį kartu su *sauvalia*, *svavalia*, *lygsvara* vadino žodžiais kaltiniais arba nei šiaip nei taip atsiradusiais mūsų kalboje (plg. Jablonskis 1959: 332–333).

¹⁹ Plg. „<...> lietuvių kalbos sudurtiniai būdvardžiai nėra *u* kamieno (II linksniuotės), tad šie žodžiai (*žingeidus*, *savistovus*, *savimylus*, *savivaldus* – *aut. past.*) ne tik verstiniai, bet ir pažeidžia morfologijos sistemą“ (Piročkinas 1986: 105).

²⁰ Naujadarų, iki 2019 n. sukaupytų *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne*, tyrimas rodo, kad tai dariausias sudurtinių būdvardžių su veiksmažodiniu antruoju dėmeniu tipas, tačiau apskritai naujadarų su juo nėra gausu (plg. Aleksaitė 2022: 154). PBLKG rašoma, kad dūrinių su antruoju veiksmažodiniu sandu yra daug mažiau nei su vardažodiniu (2024: 235).

²¹ Formuluojuose ‘verčiasi tuo, daro ir mėgsta tai, ką reiškia antrasis sandas’ (DLKG 2006: 235), *akivaizdus*, įsivėlusį klaidą, nes veiksmo objektas šiuo atveju reiškiamas ne antruoju, o pirmuoju sandu.

²² Taip pat daiktavardinį ir veiksmažodinį sandus turintis *veidmainus*, *-i* ‘būdingas veidmainiui, apsimestinis’ galbūt nėra sudurtinis, o remiasi būdvardžiu ar daiktavardžiu *veidmainis*, *-ė*.

paisant šių žodžių darybos reikšmės akivaizdu, kad darybos kryptis yra atvirkščia – būtent iš būdvardžių yra padaryti jais žymimų ypatybių turėtojų pavadinimai (*akilandus, -i > akilanda*) arba tai yra tos pačios darybos pakopos, tuo pačiu darybos pamatu besiremiantys dariniai, t. y. tiek *žingeidus, -i*, tiek *žingeida* ar *akilandus, -i* ir *akilanda* remiasi tais pačiais žodžių junginiais – atitinkamai *žinių geisti (geidė)* ar *į akis lįsti (lenda, lindo)*. Tas pats pasakytina ir apie abstraktus *žingeida* ‘žingeidumas’, *savimyla* ‘savimeilė’ ir pan. (plg. daiktavardžio ir veiksmažodžio dūrinius *akistata, širdgėla* ir kt. (DLKG 2006: 162, 164)).

2.2. Taigi, grįžtant prie *žingeidus, -i* kilmės aspekto, pasakytina – todėl (kad daryba nėra visiškai neįmanoma) *žingeidus, -i*, matyt, laikytinas vertiniu, ne vertalu. Šalia vokiečių *wissbegierig, neugierig* dar atkreiptinas dėmesys į latvių kalbos būdvardžius *ziņkārīgs, -a, ziņkārs, -a* (ir bendrašaknius žodžius *ziņkāre, ziņkārība, ziņkārīgums, ziņkārot*), ypač antrąjį, padarytą iš daiktavardžio *ziņas* ‘žinios, informacija’²³ bei veiksmažodžio *kārot* ‘labai geisti (norėti), trokšti (ko)’ (LLV), ir visiškai atitinkantį lietuviško būdvardžio darybą. Šitie atitikmenys artimiausi M. Valančiui ir geografiškai. Teigiant, kad *žingeidus, -i* padarytas pagal rusų *любопытный* (Piročkinas 1986: 105 (apie J. Jablonskio taisykus)), išleidžiama iš akių, kad dūrinio sandai lietuvių kalboje, palyginti su rusų, sudėti atvirkščiai, su žiniomis susijęs eina pirmasis (kaip vokiečių ar latvių k. atitikmenų). Rusų *liubopytnyj* ar lenkų *ciekawy* (plg. brus. *чыкаўны*) yra tolimesni ir dėl dūrinio sandų semantikos (rus.) arba darybos būdo (lenkiškas žodis nėra dūrinys).

LKŽ_e pateikiami giminiški aptariamojo būdvardžio žodžiai *žingeidis, -ė, žingeidys, -ė* ‘smalsuolis’ yra įprastos darybos, taisyklingi daiktavardžio ir veiksmažodžio dūriniai (plg. tam pačiam darybos tipui priklausančius *puodlaidis, -ė, tvarkdarys, -ė* ir kt. (DLKG 2006: 163)), tačiau ir jie pažymėti kryžiuoku, kaip kiti „dabartinėje kalboje nevartotini žodžiai“. Vadinasi, čia kliūva ne daryba, o kažkas kita.

3. SEMANTIKA

3.1. Darybos pamato semantika

Būdvardžio *žingeidus, -i* taisyso istorijoje semantikos atžvilgiu kliuvo abu sandai, tiksliau – abu pamatiniai žodžiai: tiek daiktavardis *žinios*, tiek veiksmažodis *geisti* (Būda 1999: 5–8).

3.1.1. Teigta, kad *žinios* nevartotinas mokslo, mokėjimo ar pan. reikšme. *Kalbos praktikos patarimuose* (1985) taisyta: „**žinios** – kai kur geriau **mokslas, išsilavinimas, išmanymas, mokėjimas, mokymasis**...“²⁴. Vytauto Pranciškaus Būdos nuomone, „net viename kitame žodyne pasitaikantis šis žodis anaipol dar neįrodo, kad jis geras, norminis“ (1999: 7). Tačiau *žinios* šia ar panašia reikšme pateikiamas visuose DLKŽ leidimuose, apibrėžiant ir iliustruojant vartosenos pavyzdžiais šitaip (čia ir toliau teksto vietos, į kurias atkreiptinas dėmesys, cituojant pabrauktos – *aut. past.*): ‘pažinimas, mokėjimas, mokslas’: *Politinių ir Mokslinių Žinių Skleidimo Draugija* (DLKŽ₁); ‘pažinimas, mokslas’: *Istorinės, teorinės ~ios. Skleisti ~ias. ~ių troškimas. Tikrinti mokinių ~ias. Gilinti savo ~ias*

²³ Plg. *ziņas* ‘Tas (piemėram, dati, fakti, skaitli, zināšanu kopums), kas ir zināms, uzzināts (par ko); arī informācija’ (‘tai (pavyzdžiui, duomenys, faktai, skaičiai, žinių visuma), kas yra žinoma, sužinota (apie ką); informācija’); *zināšanas* ‘Informācijas kopums, ko cilvēks ieguvis pieredzē, izziņas rezultātā; arī sistematizēts ziņu kopums (piemēram, kādā nozarē)’ (‘informācija, kurią žmogus įgijo kaip patirties, pažinimo rezultātą; taip pat sisteminga informacijos visuma (pavyzdžiui, apie tam tikrą sritį)’) (<https://tezaurs.lv/zi%20C5%86a%3A1>, <https://tezaurs.lv/zin%20C4%81%20C5%A1ana%3A1>; žiūrėta 2025-08-10).

²⁴ <https://ekalba.lt/kalbos-patarimai/%20C5%BEinios?paieska=%20C5%BEinios&i=2e04dd98-dd7e-4462-b901-00fda8c14ff5>; žiūrėta 2025-08-29.

(DLKŽ₂); ‘mokėjimo, išsilavinimo turinys, informacija’: *Daug ~ių pateikiama žinyuose, enciklopedijose. Istorijos ž. Turi ~ių, bet silpnai mąsto* (DLKŽ₃ – DLKŽ₈). LKŽ_e ši leksema turi pažymą *kng.* (t. y. knyginis žodis) ir apibrėžiama ‘kaupiami ar sukaupti mokslo duomenys’: <...> *Turinčiam mažiau specialių kalbinių žinių ypač sunkiai įmanoma pagauti žemaičių tarmių kirtis* LKV193²⁵. <...> *Jo (A. Baranausko) praktinis tikslas buvo tapti liaudies gerbiamu dvasiškiu, tačiau šalia to jį stūmė ten žinių ir mokslo geidimas* LKXIX425. Dar plg. pateikimą MLKŽ 2010: ‘mokėjimas’: *Mokinių žinios vertinamos pažymiais*. Ir VLE_e „mokslo“ sąvoka aiškinama vartojant daiktavardį *žinios* būtent ta reikšme, kuria semantiškai remiasi aptariamasis būdvardis *žingeidus, -i*, plg.:

mókslas (lot. *scientia* – žinojimas, mokėjimas), žmonių intelektualinė veikla, kurios tikslas yra suprasti ir paaiškinti tikrovės reiškinius ir taikyti visuomenės poreikiams; šia veikla sukauptos žinios apie tikrovę – vienas pagrindinių kultūros komponentų; <...> Šiuolaikine prasme žodis *moksas* pradėtas vartoti tik 19 amžiuje. Iki tol gamtos mokslų žinių sistema buvo vadinama gamtos filosofija. <...> Mokslo žinių atskyrimo nuo ne mokslo kriterijus siūlo mokslo filosofija. <...> Siekiant objektyvių žinių apie tikrovės reiškinius moksliniai tyrimai grindžiami racionaliais samprotavimais, stebėjimais ir eksperimentais. Mokslo metodologijos svarbiausias bruožas – nuolatinis jau įgytų žinių kritinis vertinimas. Dėl visų naujų aplinkybių ir argumentų mokslo sukauptos žinios yra neišsamios ir kintamos. <...> Mokslo sukauptos žinios klasifikuojamos nuolat ir vadovaujantis besikeičiančiais principais. <...>²⁶

Matyt, vis dėlto teisingas buvo Pranas Kniūkšta, 1994 m. rašęs, kad tiek būdvardis *žingeidus, -i*, reiškiantis ne paprastą smalsumą, o norėjimą žinoti, tiek mokslo ar faktų reikšme vartojamos *žinios* išsikovojo egzistavimo teisę (Kniūkšta 1994: 13). Dar plg. minėtą VLKK konsultaciją (žr. Įvadą), kur vietoj *žingeidus, -i* šalia būdvardžio *smalsus, -i* siūlomas žodžių junginys *siekiantis žinių*.

3.1.2. Dėl antrojo sando – manyta, kad *žingeidus, -i* buvo remiamas antrąja *geisti* reikšme (Būda 1999: 7), plg.:

geĩ||sti, ~džia, ~dė **1.** labai norėti, trokšti, siekti, reikalauti: *Valgo, ko širdis ~džia. ~stinas dalykas. Aviną duotas, dar gaidžio ~džia (tts.).* **2.** būti apimtam aistros: *Moters g. Δ ~džiamoji nuosaka (lingv.)* kuria reiškiamas noras, pageidavimas). ~**dimas** (2) (DLKŽ₈)

geĩsti, *geĩdžia, geĩdė vksm.*

1. (ko) labai norėti; **sin.** trokšti: *Jis geĩdžia garbės [pripažinimo, turty]. Vaikāi labāi geĩdžia šuniūko [turėti šuniūką, kād tėvai ėiems nupirktų šuniūką]. | neig. (ko): Niekadā nēgeĩdžiau svētimo turto.*

2. (ko) jausti fizinį potraukį, geidulį kam: *Ji geĩdžia šio vyro. Jiē geĩdžia vienas kito. | neig. (ko): Negeĩsk svētimo vyro [svetimōs mōters].* (BLKŽ)

Bet akivaizdu, kad žodžių junginyje *žinių geisti* aktuali pirmoji veiksmažodžio reikšmė. Dar plg. LKŽ_e (kuriame *geisti* turi tik vieną reikšmę ‘labai norėti, trokšti; linkėti, siekti, reikalauti’) pateikiamus vartosenos pavyzdžius, neturinčius nieko bendro su aistra, geidulingumu ar pan.:

Vaikas mokslo teip rauda, geĩdžia **Sl.** Marytė geĩdžia į Kėdainius važiuoti **Pc.** Teip geidėt, o nedaug tevalgėt **Trgn.** Ko tavo širdis geidžia? **B.** Ten leis mane motinėle ..., kur geidžia mano širdelis **RD116.** Davė vištą, davė gaidį, ko tu, žentai, daugiau geidi? **Pnd.** Mergužė mano, jaunoji mano, negeisk saldaus miegelio **RD57.** <...>

²⁵ *Literatūra ir kalba*, t. I–XXII. Ėjo Vilniuje 1956–1995 m.

²⁶ <https://www.vle.lt/straipsnis/mokslas/>; žiūrėta 2025-08-29.

3.2. Darinio semantika

Siūlomas pakaitas *smalsus*, *-i* nėra absoliutus būdvardžio *žingeidus*, *-i* sinonimas, taigi, negali jo pakeisti absoliučiai visuose kontekstuose²⁷. LKŽ_e apibrėžtis ‘kuris labai viskuo domisi, viską nori žinoti’, regis, tinka būtent *žingeidžiam*. Iš esmės domėjimosi sąvoka čia skiriasi viena sema – vienu atveju tai yra paprastas, tegu ir didelis, bet niekur toliau nevedantis susidomėjimas (tokiu pasižymi iš tautosakos žinoma *ciekava Zosė*, paskalų nešiotojai, landi katė ir pan.), kitu – domėjimasis siekiant įgyti daugiau žinių, kad plėstųsi akiratis, būtų augama, tobulėjama, o ne kad čia pat būtų pamiršta, nes nebeįdomu (nuolat klausinėjantis mažas vaikas, gabus motyvuotas studentas, mokslininkas ir pan.)²⁸.

Išnagrinėjus 217 vartosenos pavyzdžių (tirti visi giminiški būdvardžio *žingeidus*, *-i* žodžiai, t. y. visas jo darybos lizdas; daugiau apie jį žr. 4 sk.) DLKT (36 pavartojimai grožinėje, 33 – negrožinėje literatūroje, 148 – publicistikoje; vartosenos administracinėje literatūroje ir sakininėje kalboje nefiksuota), išryškėjo 3 semantiniai atvejai.

3.2.1. *Žingeidus*, *-i* reiškia tą patį, ką *smalsus*, *-i* (‘besidomintis, norintis sužinoti’). Pavyzdžiai iš DLKT²⁹:

Žmogus vedasi labai grėsmingos išvaizdos šunį. Žingeidus praeivis, norėdamas tą šunį paglostyti, klausia: – Ar jūsų šuo prisileidžia svetimą žmogų?

Tas, žinoma, būtų įdomu ir žingeidui sužinoti ir platesniam skaitytojų ratui <...>

Plg. naujesnę vartoseną interneto tekstuose:

Naya (amūrinio tigro patelė – aut. past.) į Lietuvos zoologijos sodą atkeliavo prieš kelias dienas, 14 metų patelė kol kas nedirsi. Kiek pavaikščiojusi aptvare grįžta į sau saugią vietą, iš kurios viską stebi. „Jaučiasi gana neblogai, žingeidi, tyrinėja teritoriją. <...>“ (2024-10-09; <https://lnk.lt/straipsniai/lietuvoje/zoologijos-sode--itin-nykstantis-gyvunas-/277183>; žiūrėta 2025-08-07).

Įdomi vartoseną, kai reikšminis skirtumas tarp *smalsus* ir *žingeidus* jaučiamas, bet turint galvoje *smalsumą* („aklą“, t. y. nesusijusį su tolesniu žinių naudojimu tobulėjimo, tyrimo plėtimo ir pan. tikslais) vartojama būdvardžio *žingeidus*, *-i* bevardės giminės forma:

Nežinia koks vidinis imperatyvas skatina žmogų saugoti pirmtakų kūrybą. Tai nėra aklas smalsumas, kai labai žingeidui, atseit, o kiek turėjo, kuo rengėsi, ką valgė, kas garbinta. Greičiau – pasitikrinimas, ar tie iki mūsų tikrai egzistavo, o jei taip – ką mums sako jų palikti artefaktai? (2024-05-26, <https://www.nemunus.press/straipsniai/paveldas-ir-atsisakymas/>; žiūrėta 2025-08-10).

3.2.2. *Žingeidus*, *-i* reiškia daugiau nei tiesiog *smalsus*, *-i*, ne visai tą patį, ką *smalsus* (atitinkamai ir jų bendrašakniai žodžiai). Tokių atvejų yra gausiau. P. Kniūkšta teigė, kad *žingeidus* reiškia ne paprastą *smalsumą*, o norėjimą žinoti (1994: 13), į tai V. P. Būda replikavo

²⁷ Nors ir taisomas, *žingeidus*, *-i* yra labai gajus, nes jo reikšmė skiriasi nuo žodžio *smalsus*, *-i* reikšmės (Būtėnas 1975: 185, cit. iš Sabaliauskas 1990: 289). „Būdvardis *žingeidus* DŽ₃ irgi turi pažymą ntk. (= *smalsus*). Argi *žingeidus* ir *smalsus* yra sinonimai? Juk netapatūs ir pedagogikos terminai *smalsumas* ir *žingeidumas*, kurie įvardijami skirtingais žodžiais taip pat ir anglų, rusų, vokiečių kalbose <...>“ (Malakauskas 1997: 12).

²⁸ „Lietuvių kalboje žodis *žingeidumas* dažnai vartojamas įvairiuose kontekstuose, pavyzdžiui, apibūdinant vaikų *smalsumą* mokykloje, mokslininkų siekį atrasti naujus dalykus ar paprastų žmonių norą sužinoti daugiau apie juos supantį pasaulį. Šis terminas gali būti naudojamas tiek teigiama, tiek neigiama prasme, priklausomai nuo konteksto.“ (<https://zingeidumas.lietuviskai.lt/>; žiūrėta 2025-08-30. Šaltinis leksikografinė ir mokslinė prasme abejotinas, informacija jame panaši į sugeneruotą DI, tačiau nagrinėjamu atveju norisi atkreipti dėmesį į jame minimą siekio atrasti semą.)

²⁹ Čia ir toliau šiame skyriuje pateikiami vartosenos pavyzdžiai DLKT tyrinėti 2024-09.

klausdamas „[B]et argi *smalsus*, *smalsumas* nereiškia noro žinoti?“ (Būda 1999: 7). Išties, matyt, *smalsumo* ir *žingeidumo* semantinį skirtumą lemia tai, kad *žingeidus*, *-i* turi papildomą semą – tai ne tik tiesiog *smalsus*, bet siekiantis įgyti daugiau žinių tam, kad tobulėtų. Pavyzdžiai iš DLKT:

<...> turime nemažai ūkininkų, išsilavinusių, trokštančių vis daugiau žinoti ir **žingeidžių**, išmanančių, suprantančių, kad be mokslo žinių toli nenuėisi <...>

Ji sutiko be galo **žingeidžius**, išsilavinusius ir dirbančius iš pašaukimo mokytojus bei patyrė, kad jos sutikti mokytojai buvo pasiaukojantys savo profesijai ir mokiniams.

Reikia manyti, kad **žingeidesni** studentai tada buvo skatinami domėtis moksline veikla, ieškoti ir patirti atradimo džiaugsmą.

„Kokia jėga stumia žmogų į mokslinį darbą? Man rodos, vienintelė – **žingeidumas**. Ne smalsumas, kaip sako kalbininkai, o žingeidumas. Seniau **žingeidumą** žmonės tenkino kiekvienas kaip išmanė, o dabar šį dvasinį troškulį tenkina visuomenė per tam tikrą organizuotą sistemą. <...>“

Karjeros stūmoklis. Didelis noras eiti į priekį ir **žingeidumas**. "Buhalterės pareigos manęs netenkino, tad aš nuolat domėjaisi ir kitais banko reikalais, stengiausi kuo daugiau sužinoti ir išmolti <...>“

Kas paskatino rašyti? Iš kur toks didelis **žingeidumas**, toks platus akiratis, didelė sukauptos medžiagos gausybė? <...> Visą laiką draugavau su užrašų knygučiu.

Plg. naujesnę vartoseną internete:

Žinių jis turėjo visą savo karjerą, **žingeidus** buvo visada <...> Tiesiog jo charakteris: **žingeidumas**, noras tobulėti, patikimumas. (2025-08-04; https://www.krepsinis.net/naujiena/2-metus-be-darbo-praleides-d-kairys-apie-klaidas-utenoje-didziausia-indeli-rytui-ir-sunkumus-sugrizti/343987?utm_source=copy&utm_medium=txt&utm_campaign=copy-txt; žiūrėta 2025-08-07)

Jaunimui profesorius rekomenduoja būti atsakingu, patriotišku ir **žingeidžiu**, pabrėždamas: „Domėjimas pasauliu gali pakeisti ir dabartį, ir ateitį, ir fizinę, ir psichikos sveikatą, o ir motyvus tarnauti kariuomenėje.“ (2025-07-25; <https://www.snaujienos.lt/sveikatos-kodas/49328-lsu-profesorius-tarnyba-kariuomenėje-gerina-sirdies-kvepavimo-sistemas-ir-raumenu-istverme>; žiūrėta 2025-08-07)

V. S. (1904–1992) – tarpukario dramos aktorius ir drauge baleto šokėjas (labiau balerinių asistentas), režisierius. Smetoniškų laikų scenų bei salionų žvaigždė ir drauge *rerichiškos*, *vydūniškos* dvasinės struktūros asmenybė, **žingeidi**, tobulinanti save, be to, raštinga. (2022-05-30; <https://literaturairmenas.lt/teatras?page=14>; žiūrėta 2025-08-16)

Drąsus, **žingeidus** jaunimas! Domėjimasis, noras sužinoti, suprasti, siekti savo svajonių, būti lyderiais džiugina! (2024-04-19; <https://www.facebook.com/100076194364015/videos/-dr%C4%85sus-%C5%BEingeidus-jaunimas-dom%C4%97jimasis-noras-su%C5%BEinoti-suprasti-siekti-savo-svajo/440662875036377/>; žiūrėta 2025-08-17)

Žingeidus ir atsakingas doktorantas, kuris vertina mokslą bei siekia maksimalaus rezultato – kiekvieno vadovo svajonė (https://www.linkedin.com/posts/k%C4%99stutis-baltakys-05154184_%C5%BEingeidus-ir-atsakingas-doktorantas-kuris-activity-7209149838549012482-PpgU; žiūrėta 2025-08-17)

Mykolo Romerio universiteto (MRU) alumnas A. S., VSAT Pakrančių apsaugos pasienio rinktinės Sienos kontrolės skyriaus viršininkas, atliekantis rinktinės vado pavaduotojo pareigas, taip pat tikina, kad tarnyboje ypač laukiami **žingeidūs** jaunuoliai.

„**Žingeidumas** yra labai svarbu. Žmogui turi būti įdomu tai, ką jis ketina veikti ar kokioje aplinkoje ketina dirbti. Turi būti atviras bendravimui bei pasižymėti analitiniu mąstymą. Žinios, įgytos studijų metu, mums tikrai gelbėja kasdieniame darbe“, – sako A. S. (2025-05-13; <https://www.kurstoti.lt/s/15276/reikalingi-zingeidus-technologijoms-implus-sieniu-sergetojai>; žiūrėta 2025-08-17)

3.2.3. *Žingeidus, -i* ir *smalsus, -i* (ar jų darybos lizdo žodžiai) vartojami kaip sinonimai, greta viename sakinyje, vienas kitą papildo, galbūt patikslina. Pavyzdžiui (iš DLKT):

Kunigė Tamara Šmidt "Visi lietuviai yra žingeidūs ir smalsūs" – taip teigė vienintelė Lietuvoje moteris, nuo gegužės pabaigos pradėjusi vadovauti Vilniaus evangelikų liuteronų parapijai <...>

Ne Vartiklis, patiklinsim, daro užuominą – autorius, smalsaus, žingeidaus, neramaus, išradingo, nors iki devynerių metų gal nė raidžių nepažįstančio <...> vaiko paveikslu priverčias pamąstyti <...>

Vaikas yra smalsus, domisi supančiu pasauliu, kol jo žingeidumo neužgesina netikusi švietimo sistema.

Pirmiausia dera paminėti pozityvius bruožus: žingeidumą, smalsumą ir kitas panašias prigimtines savybes.

Dar plg. platesnę ir naujesnę interneto vartoseną:

Visada smagu sulaukti svečių, o dar kai jie tokie smalsūs ir žingeidūs... (2024-01-24; <https://www.paneveziomc.lt/naujienos/visada-smagu-sulaukti-sveciu-o-dar-kai-jie-tokie-smalsus-ir-zingeidus/>; žiūrėta 2025-08-07)

XXI amžiaus vaikai: smalsūs, žingeidūs, ieškantys prasmės savo darbe, pamokoje, drąsūs, atviri naujoms idėjoms ir patirčiai (2019-03-28; <https://www.lituanistika.emokykla.lt/uzsienio-lietuviams/veiklos-atspindziai/xxi-amziaus-vaikai-smalsus-zingeidus-ieskantys-prasmes-savo-darbe-pamokoje-drasus-atviri-naujoms-idejoms-ir-patirciai/>; žiūrėta 2025-08-16)

3.2.4. VLKK konsultacijoje nurodyta *žingeidus, -i* reikšmė 'linkęs galvoti, mąstyti', regis, nėra būdinga šiam būdvardžiui kaip atskira, su domėjimusi nesusijusi ar nuo jo atitolusi, leksema (kaip tokios jos nepateikia ir LKŽ_e). Tyrinėtuose kontekstuose nerasta atvejo, kai *žingeidus, -i* galėtų būti pakeistas siūlomų pakaitu *mąslus, -i*, pirmiausia neminint labiau tinkančių *smalsus, -i, domus, -i* (pastarojo vartoseną, beje, irgi reta). Sinoniminio ryšio tarp *žingeidaus* ir *mąslaus* nematyti ir *Sinonimų žodyne*³⁰.

4. DARYBOS LIZDAS

Žingeidus, -i, kaip sakyta, turi savo darybos lizdą, arba, tiksliau, giminiškų žodžių, nebūtinai tiesiogiai iš jo padarytų, bet darybiškai susijusių. Lentelėje pavaizduoti giminiški žodžiai, kuriems pradžia davė žodžių junginys *žinių geisti (geidė)* ar, kitaip tariant, daiktavardžio *žinios* ir veiksmazodžio *geisti* sandūra. Ji ir laikytina bendro darybos lizdo pradžia. Šia sandūra remiasi ne tik *žingeidus, -i*, bet ir kiti pirmosios pakopos dariniai: *žingeida*² 'smalsuolis', *žingeidis (-ys)*, *-ė* 'smalsuolis' ir minėtas autorinis netipiškas dūrinys *žingeidėjas*.

³⁰ <https://ekalba.lt/sinonimu-zodynas/%C5%BEingeidus?paieska=%C5%BEingeidus&i=9a9006ab-495b-483e-acee-d81ae1f87fc9>, <https://ekalba.lt/sinonimu-zodynas/m%C4%85slus?paieska=m%C4%85slus&i=e0b37e17-f69c-4462-955e-e100d7210f88>; žiūrėta 2025-08-16.

Lentelė. Giminiški būdvardžio *žingeidus, -i* žodžiai

Darybos pakopos Darybos pamatas	1	2	3	4
<i>žinių geisti (geidė)</i> <i>žinios dkt. + geisti vksm.</i>	<i>žingeidus, -i</i>	<i>žingeidžiai</i>		
		<i>žingeidumas</i>		
		<i>žingaida¹</i> 'smalsumas'		
		<i>žingėidingas, -a</i>	<i>žingėidingai</i>	
			<i>žingėidingumas</i>	
		<i>žingėidiškas, -a_[I]</i>	<i>žingėidiškai_[I]</i>	
			<i>žingėidiškumas_[I]</i>	
		<i>žingėidystė</i>		
		<i>žingėidūnas, -ė</i>		
		<i>žingėiduolis, -ė</i>		
		<i>žingėidauti</i>	<i>žingėidautis</i>	<i>žingėidavimasis</i>
			<i>pažingėidauti</i>	
			<i>užžingėidauti</i>	
			<i>žingėidavimas</i>	
		<i>nežingėidus, -i_[DLKT]</i>	<i>nežingėidžiai_[I]</i>	
	<i>nežingėidumas_[I]</i>			
<i>žingėida²</i> 'smalsuolis'				
<i>žingėidis, -ė</i> (<i>žingėidys, -ė</i>)				
<i>žingėidėjas_[DLKT]</i>				

Savo ruožtu *žingeidus, -i* davė pradžią bent 21-am dariniui (potencialių, dar nefiksuotų darinių, tikėtina, būtų daugiau), tarp kurių yra pagrindinių kalbos dalių žodžių: daiktavardžių, būdvardžių, veiksmažodžių,rieveksmių. Jie yra įvairių darybos priemonių (priesagų, galūnių, priešdėlių) vediniai.

Darybos pamato *žingėid-* dariniai fiksuoti LKŽ_e, DLKT ir interneto vartosenoje (pastarieji lentelėje atitinkamai pažymėti indeksais [DLKT] ir [I]). LKŽ_e pateikta daugiausia darybos lizdo žodžių (*žingėida¹* 'smalsumas', *žingėida²* 'smalsuolis', *žingėidauti* (ir *žingėidautis*), *žingėidavimas* (ir *žingėidavimasis*), *žingėidimas*, *žingėidingas, -a* (ir *žingėidingai*), *žingėidingumas*, *žingėidis (-ys)*, *-ė*, *žingėidystė*, *žingėidumas*, *žingėidūnas, -ė*, *žingėiduolis, -ė*, *žingėidus, -i* (ir *žingėidžiai*), *pažingėidauti*, *užžingėidauti*). DLKT fiksuota tik *žingėidus, -i* (šis pasižymi formų įvairove – skirtingų giminių ir linksnių, aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio, įvardžiutinės formos), *nežingėidus, -i*, *žingėidžiai*, *žingėidumas* ir autorinio (Jurgos Ivanauskaitės naujadaro) *žingėidėjas* vartosenos pavyzdžių. Interneto tekstuose atskirai ieškota tik labiausiai tikėtinų vedinių – reguliariai padaromųrieveksmio (su priesaga *-ai*) ar abstrakto (su priesaga *-umas*), taip pat vieną būdingiausių priesagų *-iškas, -a* turinčių žodžių. Nors po vieną kitą, bet tokių vartosenos pavyzdžių iš įvairių laikotarpių, pradėdant XX a. 3-iojo dešimtmečio spauda, rasta:

Kadangi skaitytojai besaikiškai **žingeidiškai** reikalauja latvių kalbos pamokėlių, tai tęsiu savo mokymo programą. (2008-01-13; <https://samirua.wordpress.com/2008/01/13/latviu-kalbos-pamokeles-vol3/>; žiūrėta 2025-08-30)

<...> **žingeidiškai** dalyvaujame ekskursijose po mūsų gražuolę Lietuvą bei švenčiame kiekvieno kolegos gimtadienį! (2017; <https://plus.lrytas.lt/biuro-komanda-2017/>; žiūrėta 2025-08-30)

Ir visgi, iš kur tas beprotiškas **žingeidiškumas**? Kodėl man vis negana? Kodėl noriu dar ir dar sužinoti ką nors naujo, įdomaus? (<https://nemoku.lt/nejaugi-as-tik-maisas/>; žiūrėta 2025-08-30)

Pažangaus mokinio staigus akademinų rezultatų pablogėjimas, namų darbų neatlikimas, **nežingeidumas**, aktyvaus sportuojančio vaiko atsisakymas atlikti fizinius pratimus, pastangų trūkumas pamokų metu gali būti psichologinio smurto arba engimo išraiška. (2016; <https://epublications.vu.lt/object/e-laba:18849382/18849382.pdf>; žiūrėta 2025-08-30)

VANDA (sugryžus). Klausyk. (Skaito). „Taigi, jei jis sutiktų nupiešti mano atvaizdą, jo aplinkybės žymiai pagerėtų ir ateitis būtų tikresnė...“.

DAIL. (**nežingeidžiai**). Kas rašo? (Antanas Tulys, „Mūsų kelias“ – Sandara, 2028, Nr. 6, p. 3; <https://www.spauda2.org/sandara/archive/1928/1928-02-09-SANDARA.pdf>; žiūrėta 2025-08-30).

Būdvardžio *žingeidus*, *-i* „Google“ paieškos sistema 2025 m. liepą rado apie 228 000 pavartojimo atvejų,rieveiksmio *žingeidžiai* – apie 6000 (tačiau tarp rastųjų dalis yra būdvardžio moteriškosios giminės vienaskaitos naudininkas, forma sutampantis su šiuorieveiksmiu), daiktavardžio *žingeidumas* – 117 000 (plg. pastarojo 2024-06-14 rasta apie 37 500, 2024-06-27 – apie 57 900). Būdvardžio ir daiktavardžio ieškota visos paradigmos, t. y. visų linksnių formų. Be abejo, tarp rastų pavyzdžių nemažai ir pasikartojančios vartosenos, be to, daugeliu atvejų ta vartosena taisoma, taigi kontekstas nėra gyvosios kalbos. Tačiau statistika vis tiek iškalbinga, rodanti aptariamųjų žodžių aktualumą (dažnas taisymas įvairiuose šaltiniuose taip pat yra to rodiklis). Turint galvoje ir nemenką giminiškų žodžių būrį, šakotą, keliapakopį darybos lizdą, vargu ar begalima teigti, kad *žingeidus*, *-i* „taip ir liko viešosios šnekamosios kalbos periferijoje, o rašomojoje kalboje jis bepasirodo tik kaip recidyvas“ (Būda 1999: 7).

APIBENDRINIMAS

M. Valančiaus sukurtas būdvardis *žingeidus*, *-i* nuo J. Jablonskio laikų taisytas dėl kilmės, morfologijos ir semantikos. Kilmės atžvilgiu tai yra vertinys, kitų kalbų žodžių (plg. vok. *wissbegierig*, *neugierig*, rus. *любознавательный* ar kt.) pavyzdžiu pasidarytas naujažodis.

Įvertinus būdvardžio *žingeidus*, *-i* morfologiją, darybą ir semantiką, sinoniminius santykius, apžvelgus norminimo istoriją ir taisymo motyvus, patyrinėjus dabartinę ne tik paties būdvardžio, bet ir su juo darybiškai susijusių žodžių vartoseną, aiškėja, kad priešasčių įsileisti jį į norminę kalbą pakaktų.

V. P. Būda būgštavo dėl visuomenės pasitikėjimo kalbininkais ir jų rekomendacijomis, „jei jų pačių griunama šimtą metų gyvuojanti norminamoji *žingeidumo* taisyklė“ (1999: 8). Per daugiau nei šimtą metų, prabėgusių nuo tada, kai žodis buvo sukurtas, ir kalba pasikeitė, ir atkreiptas dėmesys į kitus nei anksčiau akcentuoti dalykus. Užsispirti ir nematyti pokyčių lygiai taip pat ydinga, kaip akelai paklusti plačiosios visuomenės spaudimui bet kokia kaina įsileisti svetimus dalykus vien todėl, kad „visi taip sako“.

Nutarus, kad *žingeidus*, *-i* ir dažniausiai vartojami jo giminiški žodžiai atitinka dabartinės bendrinės lietuvių kalbos normas, jis turėtų atsirasti ir norminamajame *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne*. Žodyniniuose *žingeidus*, *-i*, *žingeidžiai*, *žingeidumas* straipsniuose turėtų atsispindėti semantinis šių žodžių santykis su būdvardžiu *smalsus*, *-i* ir jo vediniais, atskleidžiant jų sinonimiškumą, reikšmės ir vartosenos skirtumus.

ŠALTINIAI

- BLKŽ: *Bendrinės lietuvių kalbos žodynas (rengiamas)* [Dictionary of the Standard Lithuanian Language], vyr. red. D. Liutkevičienė, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013–2025. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/bendrines-lietuviu-kalbos-zodynas/> [žiūrėta 2025-03-10].
- DLKŽ₁: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], atsak. red. J. Kruopas, 1-as leid., Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1954.
- DLKŽ₂: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], atsak. red. J. Kruopas, 2-as leid., Vilnius: Mintis, 1972.
- DLKŽ₃: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], vyr. red. S. Keinys, 3-ias leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993.
- DLKŽ₄: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], vyr. red. S. Keinys, 4-as leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
- DLKŽ₆: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], vyr. red. S. Keinys, 6-as leid. (elektroninis), Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2006.
- DLKŽ₇: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], vyr. red. S. Keinys, 7-as patais. ir papild. leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015.
- DLKŽ₈: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Modern Lithuanian Language], vyr. red. S. Keinys, 8-as patais. ir papild. leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2021. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/> [žiūrėta 2024-10-05].
- DLKT: *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas* [Corpus of the Contemporary Lithuanian Language], Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/> [žiūrėta 2024-06–2025-07].
- KPP 1985: *Kalbos praktikos patarimai* [Language Practice Tips], A. Paulauskienė, V. Labutis, A. Pupkis, J. Šukys, A. Vanagas, J. Žemaitis, sud. A. Pupkis, 2-as patais. ir papild. leid., Vilnius: Mokslo.
- LKŽ_c: *Lietuvių kalbos žodynas* [Dictionary of the Lithuanian Language] 1–20 (1941–2002), el. variantas, red. kolegija G. Naktinienė (vyr. redaktorė), J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė; programuotojai: E. Ožeraitis, V. Zinkevičius, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, atnaujinta versija, 2018. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/lietuviu-kalbos-zodynas>.
- LLV: *Latviešu-lietuviēšu vārdnīca* [Latvian-Lithuanian Dictionary], A. Butkus, Kaunas: Aesti, 2003; elektroninis variants, Tilde, 2009. Prieiga internete: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?g=2&r=10621063> [žiūrėta 2025-09-01].
- MLKŽ 2010: *Mokomasis lietuvių kalbos žodynas* [Lithuanian Learner's Dictionary], M. Norkaitienė, R. Šepetytė, Z. Šimėnaitė. 2-as patais. leid., Vilnius: Baltos lankos.

SŽ: *Sinonimų žodynas* [Dictionary of Synonyms], A. Lyberis. 2-as patais. leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2002; elektroninis variantas, 2015. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/sinonimu-zodynas/> [žiūrėta 2025-08-10].

VLE: *Visuotinė lietuvių enciklopedija* [Universal Lithuanian Encyclopedia], Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Prieiga internete: <https://www.vle.lt/> [žiūrėta 2025-07-04].

LITERATŪRA

- Aleksaitė Agnė 2022: *Lietuvių kalbos naujažodžių daryba (2011–2019 m. Naujažodžių duomenyno pagrindu)* [Formation of Neologisms in the Lithuanian Language (on the Basis of the 2011–2019 Database of Neologisms)]: daktaro disertacija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Būda Vytautas Pranciškus 1999: Nevartokime žodžio „žingeidus“ [Let's Not Use the Word 'žingeidus']. – *Filologija* 7, 5–8.
- Buivydienė Rūta 1984: Leksikos klaidos [Lexical Errors]. – *Mūsų kalba* 4, 15–20.
- Būtėnas Julius 1975: *Literato duona* [The Bread of a Man of Letters], Vilnius: Vaga.
- DLKG 2006: *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika* [Grammar of Modern Lithuanian], red. V. Ambrazas, 4-as patais. leid., Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Jablonskis Jonas 1959: *Rinktiniai raštai 2* [Selected Writings], Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.
- Keinys Stasys 1995: Svarbiausias žodyno plėtros būdas [The Most Significant Method of Vocabulary Expansion]. – *Gimtoji kalba* 6, 2.
- Keinys Stasys 1999: *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba* [Word Formations in the Standard Lithuanian Language], Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Klimavičius Jonas 1995: Julius Būtėnas. Vincas Kudirkos bendražygiai [recenzija] [Julius Būtėnas. Associates of Vincas Kudirka [review]]. – *Gimtoji kalba* 7, 12.
- Kniūkšta Pranas 1994: Apie nukrypimus nuo kalbos normų [About Deviations from Language Norms]. – *Kalbos kultūra* 66, 5–18.
- KP 1939: *Kalbos patarėjas* [Language Advisor], sud. L. Dambrauskas, Kaunas: Lietuvių kalbos draugija.
- LKG 1965: *Lietuvių kalbos gramatika 1: Fonetika ir morfologija (daiktavardis, būdvardis, skaitvardis, įvardis)* [Grammar of the Lithuanian Language 1: Phonetics and morphology (nouns, adjectives, numerals, pronouns), vyr. red. K. Ulvydas, Vilnius: Mintis.
- Mataitytė Inga 1994: 7 meno dienos, 1993, liepa–gruodis [recenzija] [7 Arts Days, 1993, July – December [review]]. – *Gimtoji kalba* 4–5, 22.
- Mataitytė Inga 1995: Laimonas Tapinas. Septynios vienatvės Paryžiuje [recenzija] [Laimonas Tapinas. Seven Solitudes in Paris [review]]. – *Gimtoji kalba* 5, 11.
- Mataitytė Inga 1997: Jurga Ivanauskaitė. Ištremtas Tibetas [recenzija] [Jurga Ivanauskaitė. Tibet in Exile [review]]. – *Gimtoji kalba* 11, 14.
- Malakauskas Algirdas 1997: Neteiktini žodžiai ir reikšmės „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ [Unacceptable Words and Meanings in the 'Dictionary of the Modern Lithuanian Language']. – *Kalbos kultūra* 70, 10–13.
- Miliūnaitė Rita 2022: *Įvairuojantys ir nauji lietuvių kalbos reiškiniai XXI a. pradžioje: sistematika ir pokyčių kryptys* [Variable and New Phenomena of Contemporary

- Lithuanian at the Start of the 21st Century: Systemization and Trends of Change]: monografija, el. išteklius, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: http://lki.lt/wp-content/uploads/2022/12/Miliunaite_Ivairuojantys_ir_nauji_kalbos-reiskiniai.pdf.
- Paulauskienė Aldona 1983: *Lietuvių kalbos morfologijos apybraiža* [Outline of Lithuanian Morphology], Kaunas: Šviesa.
- Paulauskienė Aldona 1994: *Lietuvių kalbos morfologija. Paskaitos lituanistams* [Morphology of the Lithuanian Language. Lectures for Lithuanian Studies Students], Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Paulauskienė Aldona 2007: *Lietuvių kalbos morfologijos pagrindai* [Fundamentals of Lithuanian Morphology], Kaunas: Technologija.
- Piročkinas Arnoldas 1986: *Jono Jablonskio kalbos taisymai* [Jonas Jablonskis's Rules of Language], Kaunas: Šviesa.
- Piročkinas Arnoldas 1990: *Administracinės kalbos kultūra* [Administrative Language Culture], Vilnius: Mintis.
- PBLKG 2024: *Praktinė bendrinės lietuvių kalbos gramatika* [Practical Grammar of the Standard Lithuanian Language], A. Balčiūnienė, A. Drukteinis, R. Kazlauskaitė, J. Vaskelienė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Pribušauskaitė Albina 1998: Briliūtė B. Amžiais keliaujanti Dievo tauta [recenzija] [Briliūtė B. God's People Traveling Through the Ages [review]]. – *Gimtoji kalba* 11, 13–16.
- Pupkis Aldonas 1980: *Kalbos kultūros pagrindai* [Fundamentals of Language Culture], Vilnius: Mokslas.
- Sabaliauskas Algirdas 1990: *Lietuvių kalbos leksika* [Vocabulary of the Lithuanian Language], Vilnius: Mokslas.
- Skardžius Pranas 1996 [1943]: *Lietuvių kalbos žodžių daryba* [Word Formation in the Lithuanian Language], fotografuotinis leidinys [Rinktiniai raštai 1], Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

DAIVA MURMULAITYTĖ **ŽINGEIDUS – TO BE OR NOT TO BE**

Summary

The adjective *žingeidus* ‘inquisitive’, coined by Motiejus Valančius (1801–1875), has been corrected for more than 120 years as not conforming to the norms of standard Lithuanian. In terms of its origin, it is considered a non-standard calque, modelled on words from other languages (cf. German *wissbegierig*, *neugierig*, Russian *любопытный*, etc.). Its morphology and formation are also problematic, as the ending *-us* is not characteristic of compound adjectives in Lithuanian. Finally, the semantics of its components – the noun *žinios* and the verb *geisti* (*geidė*) – also seem inappropriate. It is argued that the noun *žinios* is foreign to the semantics of science, education, knowledge, skill, etc., and the meaning of the verb *geisti* ‘to feel physical attraction, desire, to be overcome by passion’ also cannot semantically measure the meaning of the compound *žingeidus*. Instead of *žingeidus*, the adjective *smalsus* ‘curious’ is most often suggested.

After evaluating the morphology, word formation, semantics, and synonymic relationships, reviewing the history of codification and the reasons for correction, and

examining the current usage of not only the adjective itself but also its derivatives, it becomes clear that there are sufficient reasons to include it in the standard language. First of all, *žingeidus* should apparently be considered a standard calque, i.e., a word that systematically fits in with indigenous derivatives, even though it was created based on examples from other languages. There are adjectives composed of nouns and verbs (e.g., *saulėvengis*, *druskamėgis*, etc.) in the Lithuanian language. The derivational meaning of *žingeidus* would even correspond to one of the derivational meanings characteristic of this type of compounds – ‘engages in, does and likes what the first part of the word means’. Secondly, although rare, there are compound adjectives in the Lithuanian language with other endings, not just *-is*, for example: *akilandus*, *keturpėsčias*.

In terms of semantics, it should be noted that the noun *žinios* with the aforementioned ill-fitting meaning is found in all editions of the *Dictionary of the Modern Lithuanian Language*, the academic *Dictionary of the Lithuanian Language*, and the *Educational Dictionary of the Lithuanian Language*. This lexeme is used not only in spoken language, but also in edited texts (for example, in the *Universal Lithuanian Encyclopedia*). As for *geistis*, it should be noted that *žingeidus* is based not on the second meaning mentioned above, but on the first meaning of the base verb, ‘to want very much, to desire’. Thus, there seems to be no semantic obstacles to the adjective *žingeidus* originating from the phrase *žinių geisti* (*geidė*).

It is also important to note the considerable number of words derived from *žingeidus*, or, more precisely, words related to this adjective, not necessarily directly derived from it (*žingeidžiai*, *žingeidumas*, *žingeidauti*, *žingeidavimas*, *pažingeidauti*, *žingeiduolis*, *žingeida*¹ ‘curiosity’, *žingeida*² ‘curious person’, etc.). Some of them, although corrected, are used not only occasionally. This shows that words derived from *žingeid-* are relevant and remain in use. This is most likely because the proposed replacement *smalsus* is not a completely accurate equivalent (perhaps this is the most important reason to change the evaluation of the adjective *žingeidus*). These adjectives differ in one significant seme: *žingeidus* is not just curious, but seeking, even desiring, to learn more for self-education.

Having decided that *žingeidus* and its most commonly used cognates correspond to the current norms of the standard Lithuanian language, they should also appear in the normative *Dictionary of the Standard Lithuanian Language*. The dictionary entries for *žingeidus*, *žingeidžiai*, and *žingeidumas* should reflect the semantic relationship of these words to the adjective *smalsus* and its derivatives, revealing their synonymy, differences in meaning, and differences in usage.